

SADARBĪBAS PLATFORMA “DEMOGRĀFISKO LIETU CENTRS”

**Bērnu, jaunatnes un ģimenes politikas
attīstības pamatnostādņu
4. mērķis –
TAUTAS ATAUDZE LATVIJĀ**

Imants Parādnieks,

Sadarbības platformas «Demogrāfisko lietu centrs» vadītājs

Ministru prezidenta padomnieks demogrāfijas jautājumos

*Demogrāfisko lietu padomes sanāksme
2021. gada 12. martā*

Ģimene - valsts izaugsmes centrā

“Ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšana ir atkarīga no tā, cik ļoti ģimenēm ir dota iespēja (tās ir iespējcinātas) ieguldīties šo mērķu sasniegšanā. Tādējādi politika, kas vērsta uz ģimeņu labklājības uzlabošanu, noteikti dos labumu attīstībai.”

/bij. ANO ģenerālsekr. Bans Ki-mēns 2010.g./

Ģimene

- mūsdienu sabiedrības galvenā, sociālā pamatvienība,
- instruments, lai sasniegtu ilgtspējas attīstības mērķus,
- ekonomiskās un sociālās attīstības centrs.

Sociālā aizsardzība, ko veic ģimenes, ir lielāka tieši krīzes laikos. Stipra ģimene palīdz tikt galā ar visiem izaicinājumiem.

Ekonomiskā izaugsme – ģimeņu atbalsta kopums – ilgtspējīga mijiedarbība

Priekšnosacījumi vispārīgi:

- * Sistemātiskums – plāns ar konkrētiem pasākumiem;
- * Konkrētība - skaidri mērķi un kas jāpiesaista, lai to īstenotu.

Priekšnosacījumi procedurāli:

- * Viena atbildīgā institūcija;
- * Plaša sabiedrības un profesionāļu iesaiste pastāvīgu domnīcu un izstrādes grupu veidā;
- * Mērķtiecīgi un plānveida pētījumi;
- * Atbilstoši un pēctecīgi politikas dokumenti – ilgtermiņa stratēģija, pamatnostādnes, kas nodrošina mērķtiecīgu resursu piešķiršanu;
- * Kontroles mehānismi un dinamiska ietekme.

Bērnu, jaunatnes un ģimenes politikas attīstības pamatnostādņu mērķi

Bērnu un jauniešu drošība,
psiholoģiskā un emocionālā
labklājība
(LM +PKC)

Vienlīdzīgas iespējas visiem
bērniem un jauniešiem
(LM)

Mērķi

Jauniešu attīstības
veicināšana, dzīves
kvalitātes uzlabošana un
līdzdalības stiprināšana
(IzM)

Tautas ataudze Latvijā
(DLC+PKC)

Bērnu, jaunatnes un ģimenes politikas attīstības pamatnostādņu 4. mērķis

4. mērķis- Tautas ataudze Latvijā

Tautas ataudzes -
dzimstības
veicināšanas
stratēģija

Ģimene – Latvija
– 2030 (2050)

Plaša, visaptveroša mērķtiecīga ilgtermiņa programma tautas ataudzes nodrošināšanai

Uzdevums – noteikt konkrētus atbalsta instrumentus, programmas un veidus, lai realizētu Nacionālajā attīstības plānā 2021-2027.gadam iekļautā Rīcības virziena “Stipras ģimenes paaudzēs” mērķa indikatorus

Summārais dzimstības koeficients 2027.gadā vismaz 1,77 ar mērķa vērtību 2024.gadā vismaz 1,72 un bāzes 2018.gada vērtību 1,61

4. mērķa - Tautas ataudze Latvijā izaicinājumi - rīcības virzieni:

Ģimenes vērtību spēcīgāšana sabiedrībā, īpaši
jauniešiem

Bērna audzināšana un aprūpe

Dzīves kvalitātes celšana ģimenēs ar bērniem

Jauniešu patstāvīgas dzīves sākums

Latvieši pasaulē un atgriešanās Tēvzemē

Ģimenes vērtību spēcīgāšana sabiedrībā, īpaši jauniešiem

Potenciālais tvērums

- Atbalstošas, draudzīgas attieksmes par ģimenēm ar bērniem sabiedrībā veidošana; Sākot ar valsts vēstījumu – Latvijā bērna un ģimenes intereses ir centrā, ar atbalsta politiku veicinot taisnīguma, novērtējuma un atbalsta sajūtu ģimenēs;
- Jauniešu izglītošana, veidojot izpratni par savstarpējām attiecībām un ģimeni kā vērtību, tverot ģimenes dzīves plānošanas, ģimenes veidošanas un funkcionēšanas pamatprincipus, individuālo un reproduktīvo veselību, pirmslaulību apmācības un mediāciju, vecāku un bērnu savstarpējie pienākumi un atbildība; fokuss – jaunieši, caur stilu un modernumu par atbildīgām attiecībām;
- Veselības, iecietības, attiecību prasības un ģimeniskuma kā vispārcilvēcisko vērtību nostiprināšana bērniem un jauniešiem;
- Sabiedriskā pasūtījuma veidošana medijiem t.sk. par vecāku prasmju, attiecību prasības tematiku, ģimenes, paaudžu solidaritāti un atjaunotni kā vērtību;
- Neauglības ārstēšanas programmas (vīrieši/sievietes) pilnvērtīga nodrošināšana, tai skaitā mākslīgā apaugļošana. Neauglības prevencija – jaunatnes izglītošana, veselības mācība;
- Atbalsts un atzinība darba devējiem, kas īsteno ģimenei draudzīgu darba vidi, kā arī komersantiem, kuri ģimenēm ar bērniem piedāvā pakalpojumus un produktus uz labvēlīgiem nosacījumiem;
- Kuplo - Goda ģimeņu godināšana, pasākumu, kas veicina ģimenes kopā būšanu, īstenošana;
- Tēvu lomas stiprināšana sabiedrībā, motivējot aktīvāk iesaistīties bērna aprūpē un audzināšanā;
- Zinātniski pētnieciskā darba īstenošana demogrāfijas un ģimenes studiju jomā, sekmējot uz pierādījumiem balstītas politikas izstrādi un īstenošanu, monitoringa attīstību ģimenes politikas jomā.

Bērna audzināšana un aprūpe

Potenciālais tvērums

- Pirmsskolas vecuma izglītības pieejamības un bērna pieskatīšanas pakalpojumu sistēma; (brīva vecāku izvēle sava bērna labākajās interesēs, t.sk. pašam pieskatīt līdz 3 gadu vecumam, aukļu dienesta attīstība, t.sk. bērnu īslaicīgai pieskatei, vienās dzemdībās dzimušo bērnu aprūpes atbalstam, bērnu ar invaliditāti aprūpei, pieskatīšana krīzes situācijās vai nestandarta laikā, ēdināšana);
- Pozitīva pieredze ar pirmo bērnu – atbalsts zīdaiņa vecumā, krīzes situācijās, pakalpojuma savlaicīgai un kvalitatīvai saņemšanai, atgriešanās darbā;
- Vecāku izglītošana un atbalsts pirmsdzemdību un pēcdzemdību periodā;
- Veselības aprūpes kvalitatīvu pakalpojumu pieejamība, it īpaši reģionos, piem. zobārstniecības pieejamības absolūta nodrošināšana;
- Pieskatīšanas un saturīga brīvā laika pavadīšanas nodrošināšana sākumskolas vecuma bērniem
- Organizēta brīvā laika pakalpojumu pieejamība un interešu izglītība. Sporta aktivitāšu pieejamība ikkatram bērnam;
- Prasmju un kultūrapziņas attīstīšana un vērtībaudzinašana, latviskās kultūrapziņas un nacionālās identitātes veidošana bērniem un jauniešiem;
- Vecāku prasmju pilnveide, aptverot vecāku un ārpusģimenes aprūpētāju izglītošanu un atbalstu bērna audzināšanā un attīstībā; Atbalsta ģimeņu sistēma ar plašu NVO iesaisti;
- Bērna kopšanas atvaļinājuma perioda atbalsta pilnveide;
- Mākslīgā grūtniecības pārtraukšana – atbalsts krīzes situācijās, konsultācijas, dažādi atbalsta veidi;
- Sociālā riska un jo īpaši nelabvēlīgo ģimeņu plānošana – reproduktīvās veselības rehabilitācijas pasākumu kopums;
- Bērnu traumatisma mazināšana, prevencija, novēršamās mirstības un atkarību veidošanās risku mazināšanai; Drošas vides veidošana (Ugunsdrošība, drošība uz ūdens, drošība uz ledus, satiksmes drošība). Zaudējums nelaimes gadījumā bērnam, jaunam cilvēkam (smagas traumas, nāve) – zaudējums tautas ataudzei;
- Katrs bērns uzaug ģimenē vai ģimeniskā vidē, t.sk. plašs atbalsta kopums adoptējot bērnu.

Dzīves kvalitātes celšana ģimenēs ar bērniem

- Mājokļa pieejamība un atbalsta instrumenti ģimenēm un jauniešiem;
- Atbalsts atsevišķām grupām, kam valsts atbalsta intensitātes pieaugums ir objektīvi pamatots (daudzbērnu ģimenes, ģimenes, kas audzina bērnu ar īpašām vajadzībām, viena vecāka ģimenes); t.sk valsts apmaksātas budžeta vietas augstskolā pēc sociālām pazīmēm;
- Universāla valsts pabalsta, ienākumu nodokļa atvieglojumu par apgādājamo regulāra indeksācija un sistēmas pilnveide;
- Trešā bērna politika: ekonomiski aktīvām vidusmēra ģimenēm, ienākot trešajam bērnam atbalsta apjoms ir plašs un jaudīgs - “paliek vieglāk”. Intensificējot atbalstu ar ceturtnā un nākamā bērna ienākšanu ģimenē;
- Normatīvā regulējuma pilnveidošana, kas atbalsta ģimenes un darba dzīves saskaņošanu, ģimenes un darba dzīves savienošanas labās prakses popularizēšana Izpratnes veidošana sabiedrībā par ģimenes un darba dzīves saskaņošanas pozitīvo. Ietekmi uz bērnu attīstību, ģimenes dzīves kvalitāti un valsts ilgtspējīgu attīstību; Elastīgā un attālinātā darba monitoringa izveide un uzturēšana;
- Intensīvāku un jaunu pakalpojumu piedāvājums ģimenēm (asistenti, līdzgaitnieki, dienas centri smagi slimiem bērniem); t.sk. piedāvājot strādājošajiem “slimojoša bērna pieskatīšanas pakalpojumu”, balstītu uz vispārējo apdrošināšanas sistēmu (VSOAI);
- Sociālā taisnīguma nodrošināšana un atbilstošas drošības sajūtas radīšana - valsts veic sociālās iemaksas pensiju kapitālā par bērnu kopšanas laiku pilnā apmērā no iepriekšējo ienākuma apjoma vai vismaz no visa pabalstu apjoma - vecāku pabalsta un bērna kopšanas pabalsta;
- Pensijas iemaksu sasaiste ar bērnu veiktajām sociālajām iemaksām.

Potenciālais tvērums

Jauniešu patstāvīgas dzīves sākums

Potenciālais tvērums

- Atbalsta kopums jauniešiem izvēloties kļūt par vecākiem, it īpaši studējošiem;
- Jauniešu izaugsmes un nodarbinātības iespējas (izglītība, daudzbērnu ģimeņu bērniem, talantu attīstība);
- Sadarbības un pašiniciatīvas, tostarp aktīvai līdzdalībai sabiedriskajā dzīvē;
- Inovatīvas un radošas brīvā laika pavadīšanas iespējas, liekot pamatu jauniešu uzņēmīgumam, veselīgam dzīvesveidam un savu spēju apzināšanai;
- atbalsta instrumenti trūcīgajiem un bez vecākiem palikušajiem jauniešiem.

Latvieši pasaulē un atgriešanās Tēvzemē

- Izglītības iegūšana un darba prasmes ārvalstīs;
- Disaporas atbalsts, piederības Latvijai stiprināšana;
- Remigrācijas veicināšanas politika – jaunu cilvēku, ģimeņu ar bērniem atgriešanās Tēvzemē. PAPS.LV programmas pilnveide;
- Iekļaujoša sabiedrība/izglītība, atbalstot remigrantu bērnus skolas gaitās.

Potenciālais tvērums

Tautas ataudzes stratēģijas izstrādes uzdevums:

Noteikt konkrētus atbalsta
instrumentus, programmas, veidus un virzienus
lai realizētu:

1. NAP27 rīcības virziena “*Stipras ģimenes paaudzēs*” mērķa indikatoru [96]

Summārais dzimstības koeficients 2027.gadā 1,77

(ar mērķa vērtību 2024.gadā 1,72 un bāzes 2018.gada vērtību 1,61)

NB!! – provizoriskā 2020.gada vērtība – 1,5!!

2. Prioritātes “*Stipras ģimenes, veseli un aktīvi cilvēki*” mērķi [50]

***Veseli un aktīvi cilvēki Latvijā kopā veido iekļaujošu
sabiedrību, kurā dzimst vairāk bērnu, ir vairāk laimīgu
ģimeņu, atbildīgu un par nākotni drošu bērnu vecāku!***

Pamatvirzieni tautas ataudzei:

- Jauniešu, jauno vecāku - ģimeņu atbalsta instrumenti;
- Pozitīva pieredze ar pirmo bērnu – atbalsts zīdaiņa vecumā, krīzes situācijās, pakalpojuma savlaicīgai un kvalitatīvai saņemšanai, atgriešanās darbā;
- Mājokļu pieejamība;
- Trešā bērna politika – princips: ekonomiski aktīvā vidusmēra ģimenē ienākot trešajam bērnam “paliek vieglāk” – atbalsta apjoms ir plašs un jaudīgs;
- Remigrācijas veicināšanas politika – jaunu cilvēku, ģimeņu ar bērniem atgriešanās Tēvzemē.

Stratēģijas pamats:

- DLC Konceptuālie ziņojumi:
 - [2016/2017 - Par sadarbības platformas "Demogrāfisko lietu centrs" priekšlikumiem Par sadarbības platformas "Demogrāfisko lietu centrs" priekšlikumiem](#)
 - [2017/2018 - Par konceptuālo ziņojumu "Par sadarbības platformas "Demogrāfisko lietu centrs" priekšlikumiem ģimeņu ar bērniem atbalstam 2018.-2020. gadā"](#)
- Pētījumi:
 - [Tautas ataudzi ietekmējošo faktoru izpēte \(2013.g.novembris\)](#)
 - [Valsts pētījumu programma EKOSOC-LV \(2018.g.februāris\)](#)
 - [Ģimenes valsts politikas pamatnostādņu 2011. – 2017.gadam ex-post novērtējums \(2018.g.decembris\)](#)
 - [Latvijas ģimenes paaudzēs 2018 analītisks ziņojums](#)
 - [Latvijas un OECD sadarbības projekts par mājokļu pieejamību Latvijā](#)
 - [Pašvaldību politikas instrumenti remigrācijas veicināšanai](#)
- Sadarbības partneru iesaiste, konsultācijas:
 - nozares eksperti
 - vecāku, jauniešu intereses pārstāvošās NVO

Tautas ataudzes - dzimstības veicināšanas stratēģijas izstrādes principi:

- Stratēģijas izstrāde tiek organizēta DLC ietvarā veidojot domnīcas, darba grupas piesaistot:
 - Nozares ekspertus (*veselība, labklājība, izglītība, pašvaldības*);
 - Bērnu, vecāku, ģimeņu un jauniešu interešu pārstāvju NVO;
 - Latvijas studentu apvienību.

Sadarbības platforma DLC – atvērta jebkādu konstruktīvu priekšlikumu izskatīšanai un līdzdalībai.
- Stratēģija tiek izstrādāta kā uz pierādījumiem balstīta politika nodrošinot:
 - Situācijas analīzi un problēmjaudājumu strukturēšanu;
 - Esošo pētījumu rekomendāciju un starptautiskās labās prakses apkopošanu;
 - Papildus pētījumus un aptaujas;
 - Piedāvāto risinājumu apspriešana ekspertu starpā.
- Stratēģijā tiks ietverti gan detalizēti risinājumi, gan noteikti virzieni kuru detalizēta izstrāde turpmāk veicama.

Tautas ataudzes stratēģijas izstrādes process

18. marts

DLC sēde: *Tautas ataudze Latvijā – dzimstības veicināšanas stratēģija - «Ģimene – Latvija – 2030 (2050)»*

līdz 25. martam

Partneru piesaiste, ekspertu darba procesa izstrāde un uzsākšana

līdz 15. maijam

Domnīcas, darba grupas, diskusijas, semināri, forumi, konsultācijas – iesaistot plašu ekspertu loku – priekšlikumi stratēģijas satura radīšanai

līdz 31. maijam

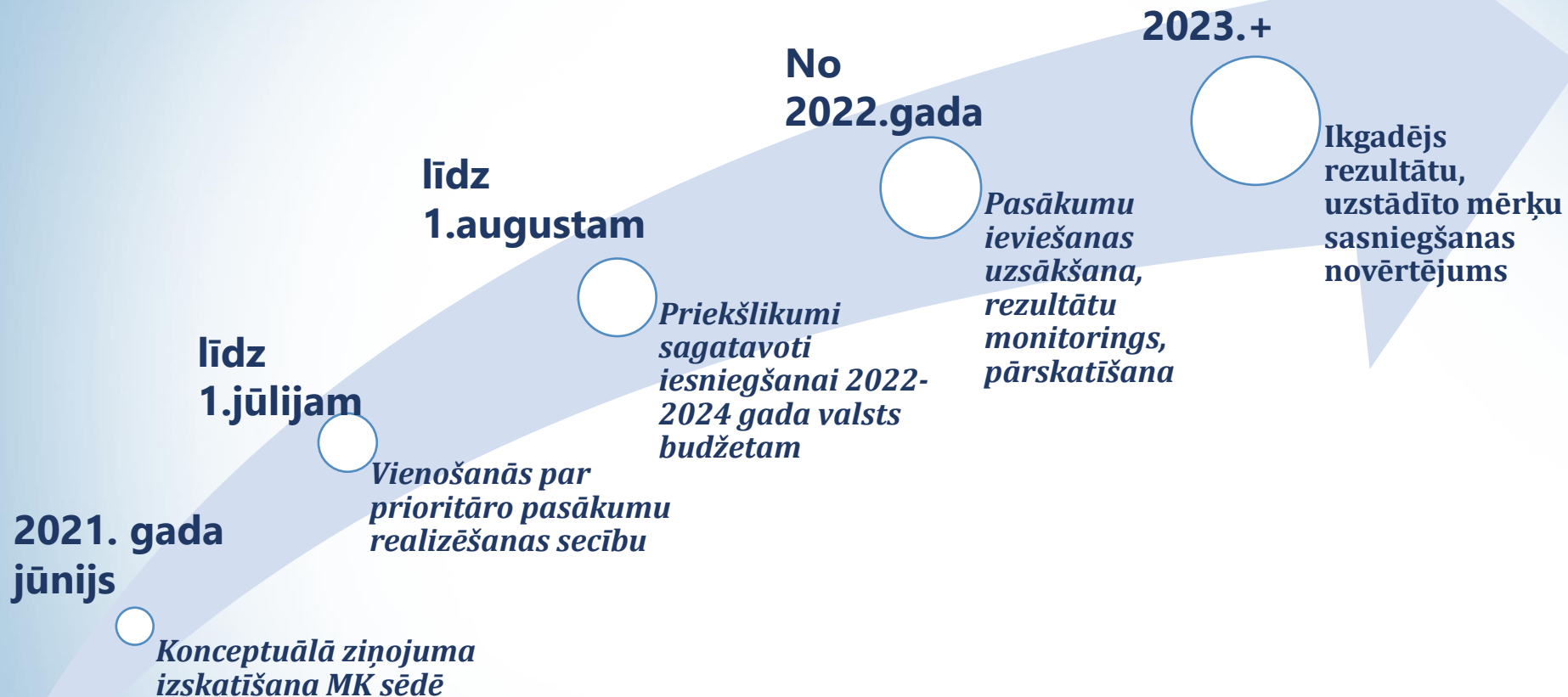
Ekspertu darbs izstrādājot stratēģiju, Konceptuālā ziņojuma sagatavošana iesniegšanai valdībā

1.jūnijā

Sabiedrības iepazīstināšana ar sagatavoto *Tautas ataudze Latvijā – dzimstības veicināšanas stratēģiju - «Ģimene – Latvija – 2030 (2050)»*

Jau uzsākti priekšdarbi darba organizēšanā un stratēģijas izstrādē

Tautas ataudzes stratēģijas realizācijas process un pilnveide

Paldies!

Imants Parādnieks

Sadarbības platformas «Demogrāfisko lietu centrs» vadītājs

Ministru prezidenta padomnieks demogrāfijas jautājumos